

Monumentnummer*: 518063

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 18 februari 2002
Kadaster deel/nr 82919/197

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Zaandam		Zaanstad		Noord-Holland			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
De Gortpeller	111			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	110			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	123			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	122			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	120			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	119			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	118			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	117			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	116			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	115			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	114			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	113			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	112			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	97			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	99			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	100			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	101			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	103			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	104			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	106			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	107			1502 BV	Zaandam		

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
De Gortpeller	108			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	109			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	105			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	121			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	98			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	102			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	96			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	90			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	95			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	94			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	93			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	88			1502 BV	Zaandam		
De Gortpeller	91			1502 BV	Zaandam		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Zaandam	L			5571
Zaandam	L	5580	A28	
Zaandam	L	5580	A31	
Zaandam	L	5580	A30	
Zaandam	L	5580	A17	
Zaandam	L	5580	A16	
Zaandam	L	5580	A24	
Zaandam	L	5580	A27	
Zaandam	L	5580	A26	
Zaandam	L	5580	A29	
Zaandam	L	5580	A4	
Zaandam	L	5580	A7	
Zaandam	L	5580	A6	
Zaandam	L	5580	A25	
Zaandam	L	5580	A3	
Zaandam	L	5580	A2	
Zaandam	L	5580	A5	
Zaandam	L	5580	A33	
Zaandam	L	5580	A32	
Zaandam	L	5580	A35	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Zaandam	L	5580	A23	
Zaandam	L	5580	A22	
Zaandam	L	5580	A19	
Zaandam	L	5580	A18	
Zaandam	L	5580	A21	
Zaandam	L	5580	A20	
Zaandam	L	5580	A34	
Zaandam	L	5580	A36	
Zaandam	L	5580	A13	
Zaandam	L	5580	A12	
Zaandam	L	5580	A15	
Zaandam	L	5580	A14	
Zaandam	L	5580	A1	
Zaandam	L	5580	A9	
Zaandam	L	5580	A8	
Zaandam	L	5580	A11	
Zaandam	L	5580	A10	

*Omschrijving***

Inleiding

Aan de oostzijde van de Zaan gelegen voormalige GORTPELLERIJ uit 1913-1914. Het ruim 33 meter hoge in betonskeletbouw uitgevoerde fabrieksgebouw werd gebouwd naar ontwerp van de Rijswijkse architect B. Schelling in een functionalistische bouwtrant. Opdrachtgever was de N.V. Stoomgortpellerij v/h J. Zwaardemaker Hzn. waarvan het naastgelegen fabrieksgebouw uit 1900 te klein was geworden. Architect Schelling werd gekozen op grond van zijn specifieke kennis op het gebied van silobouw. Aannemer was de N.V. Nederlandsche Betonijzerbouw te Amsterdam. Het fabrieksgebouw bestaat uit vier onderdelen: een reinigingsgebouw, een pakhuis, een elevatorstoren en een silogebouw. De oorspronkelijke, deels gietijzeren vensters in de buitengevels zijn naderhand vervangen door merendeels zesruits betonnen vensters. Het gebouw wordt door een betonnen loskade gescheiden van de Zaan.

Omschrijving

Op L-vormig grondplan opgetrokken fabrieksgebouw samengesteld uit vier naast elkaar gelegen blokvormige bouwvolumes van verschillende grootte aan de Zaan: een 19 m. hoog pakhuis van vijf bouwlagen en aan de zuidkant hiervan een zes bouwlagen tellend en ruim 23 m hoog reinigingsgebouw (beide ruim 17 m. diep en respectievelijk circa 16,5 en 14 meter breed), haaks op deze twee volumes en ten oosten van het pakhuis een silogebouw met een rechthoekig grondplan (18,60 x 7,50 m) en een hoogte van 30 m, en tussen het silogebouw en het pakhuis een elevatorstoren van 5 bij 12 m. die met vier bouwlagen boven het pakhuis uitsteekt tot een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

totale hoogte van 33,5 m. Het evenhoge trappenhuis in de zuidoosthoek van het pakhuis sluit via een kleine tussenbouw aan tegen de zuidwesthoek van de elevatorstoren. Ter hoogte van de eerste verdieping bevindt zich tegen de oostgevel van het reinigingsgebouw een betonnen luchtbrug. Alle bouwvolumes zijn voorzien van een plat dak met overstek. Het gebouw is geheel uitgevoerd in gewapend beton (gietbouw). Tussen de buitenste kolommen van het betonskelet zijn 8 cm dikke wanden aangebracht. De laatste zijn gecementeerd en aan de buitenzijde voorzien van een teerlaag bestrooid met fijn schelpmateriaal. In contrast hiermee zijn de zich over de volle gevelhoogte uitstrekkende kolommen, evenals de plint en de band onder de dakoverstekken afgewerkt met een grove pleisterlaag. De voor- en achtergevel van het reinigingsgebouw worden door de zich als lisenen over de gevel uitstrekkende kolommen in drie traveeën geleed. De zuidgevel telt vier traveeën. De middelste travee van de symmetrische voorgevel (W) heeft op elke verdieping een deur. De overige traveeën van het reinigingsgebouw zijn voorzien van twee vensters per bouwlaag.

De voorgevel (W) van het pakhuis telt vier traveeën met in de eerste en derde travee van rechts op elke verdieping een deur en in de tweede travee telkens twee vensters. De linker travee is op een enkel venster na gesloten. Ter hoogte van het trappenhuis is de achtergevel (O) van het pakhuis evenals de zuidgevel van de elevatorstoren voorzien van twee vensters per bouwlaag. Bovenin de zuidgevel van de elevatorstoren bevindt zich nog een origineel gietijzeren raam. Links van het silogebouw heeft de oostgevel van de elevatorstoren één vensteras. De langsijden van het silogebouw worden beide in drie traveeën geleed; de kopse oostgevel telt twee traveeën. Helemaal bovenin elke travee bevinden zich één of twee lage vensters. Het interieur van de fabriek verkeert nog grotendeels in de oorspronkelijk staat. Het betonskelet is samengesteld uit kolommen die op een onderlinge afstand van circa 4,60 m hart op hart geplaatst zijn in een nagenoeg vierkant rasterpatroon. De kolommen worden met elkaar verbonden door betonnen liggers die de vloer dragen. Om het afschuiven van de betonvloeren te voorkomen zijn de liggers ter plaatse van de kolommen voorzien van schuine consoles. In het trappenhuis bevindt zich een betonnen bordestrap met een ijzeren leuning. Het gebouw bevat verder onder meer met staalplaat beklede branddeuren en diverse onderdelen van de oorspronkelijke inventaris, waaronder een zich over meerdere verdiepingen uitstrekkende spiraalvormige ijzeren glijbaan voor het transport van zakken en enkele houten verbodsborden in het trappenhuis. Het silogebouw wordt tussen de begane grond en de onder het dak gelegen verdieping onderverdeeld in 20 silo's van drie verschillende groottes, elk met een hoogte van ruim 20 meter.

Waardering

Het fabrieksgebouw is van algemeen belang wegens architectuur- en cultuurhistorische waarde als merendeels gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een gortpellerij uit de jaren '10 van de 20ste eeuw, uitgevoerd in betonskeletbouw. Het silogebouw heeft tevens constructieve waarde als een van de vroegste voorbeelden van een volledig betonnen silogebouw in Nederland. Daarnaast heeft het fabrieksgebouw situationele waarde vanwege de sterke beeldbepalende ligging aan de Zaan en ensemblewaarde in relatie tot de overige grootschalige industriële bebouwing langs beide Zaanoevers.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Pellerij

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument